

Kancelář WHO v ČR
15. ledna 2010

Výstupy z tiskové konference s Dr. Keijim Fukudou, Speciálním poradcem Generální ředitelky WHO pro pandemickou chřipku

15. LEDNA 2010 | Praha -- Kancelář WHO v ČR pro českou veřejnost zpracovala výstupy z tiskové konference s Dr. Keijim Fukudou, Speciálním poradcem Generální ředitelky WHO pro pandemickou chřipku, která se konala v ženevském Ústředí WHO dne 14. ledna 2010.

V průběhu tiskové konference byly poskytnuty odpovědi na otázky zda je pandemie A H1N1 skutečnou pandemií, zda WHO změnilo definici pandemie, zda WHO pandemii zveličilo a zda bylo WHO nevhodně ovlivněno farmaceutickým průmyslem. Tyto odpovědi naleznete v přepisu níže.

---

1) Je pandemie A H1N1 skutečnou pandemií?

Dr. Keiji Fukuda: "Ano. Tvrzení některých lidí, že pandemie je blamáží, je nejen vědecky nesprávné, ale i historicky nepřesné. Když se hovoří o infekčních onemocněních, vědci často používají různé termíny, jako například skupina (cluster), případy (cases), propuknutí (outbreak), epidemie (epidemics). Toto nejsou přesné termíny, ale mají jistou výpovědní hodnotu o početních rozdílech ve výskytu onemocnění. Když mluvíme o největším výskytu, kdy je zasažena většina světa, mluvíme o pandemii. Podíváme-li se specificky na A H1N1, zjistíme, že WHO bylo poprvé informováno o přenosu a výskytu u lidské populace koncem dubna 2009. V té době jsme měli informace o tom, že tento chřipkový virus je geneticky a antigenicky velice rozdílný od virů běžných chřipek, vyskytujících se u lidí po celém světě. Měli jsme epidemiologické informace z Mexika, Kanady a USA, které přesvědčivě demonstrovaly, že proběhl přenos z člověka na člověka. V zápětí WHO obdrželo klinické informace, které vypovídaly, že tento virus může způsobit těžké a život ohrožující infekce. V tu dobu nám tyto zprávy samy o sobě nebyly schopné potvrdit, zda již nastala pandemie, ale poslaly velice silné varování autoritám veřejného zdraví po celém světě, včetně WHO, že se mají připravit na potenciální pandemii.

Podívejme se na některé události, které se v této souvislosti staly. 29. dubna 2009, WHO reportovalo potvrzené případy infekce v 9ti zemích. Po dalších zhruba 6ti týdnech, 11. června, WHO informovalo, že laboratorně potvrzené případy se vyskytly v 74 zemích a teritoriích. Jen několik málo týdnů poté, 1. června, WHO potvrdilo, že infekce se vyskytly ve 120ti

zemích a teritoriích celosvětově. Toto globální šíření poté vedlo WHO k tomu, že vyzvalo ke zvýšení fází, a eventuálně k tomu, že sdělilo světu, že se pandemie nezadržitelně blíží.

Takže vyhněme se v tuto chvíli hře se slovy a buďme upřímní. Toto je nový chřipkový virus, který se objevil roku 2009 v Severní Americe. Podle nejstřednějších odhadů počtů víme, že kolem 13,000 lidí bylo přímo usmrceno tímto virem. Až budou v budoucnu zpracovány odhady, předvídáme, že tato čísla budou daleko vyšší, než ta, která máme nyní. Nařčení, že toto není pandemie, je vědecky nesprávné a historicky nepřesné. Na okraj bychom rovněž rádi podotkli, že toto tvrzení je do určité míry neuctivé s ohledem k mnoha lidem, kteří byli postiženi vážnými onemocněními a smrtí, v souvislosti s nakažením tímto virem, a zároveň směrem k obrovskému množství lidí, kteří dnem a nocí pracují, aby ochránili jiné před dopady této pandemie."

2) Změnilo WHO definici pandemie?

Dr. Keiji Fukuda: "Ne, WHO nezměnilo definici pandemie. Dovolte mi znovu nastínit situaci. Rád bych podotknul, že existuje mnoho zdrojů, ve kterých si můžete najít definici pandemie, ať už hledáte v knihách nebo v internetových vyhledávačích. Po vyhledání zjistíte, že definice jsou někdy formulovány s rozdíly, ale všechny se shodují v bodě, že pandemie je celosvětové rozšíření infekce nebo nemoci. Ovšem různá onemocnění mají při pandemii různé vlastnosti. Pandemické HIV/AIDS má rysy, které jsou velice odlišné od pandemické chřipky. A když nahlédneme na různé pandemie chřipky, vidíme, že i mezi nimi jsou zásadní rozdíly. Například pandemie z roku 1918 měla více obětí na životech, než o kterých víme, a to více než kolik bylo v průběhu pandemií z let 1957, 1968 a 2009. Ovšem základní myšlenka je stejná: jedná se o globální šíření nemoci. WHO tento fakt důsledně zdůrazňovalo.

Formální definici pandemie podle WHO můžete najít v pokynech, které WHO poskytlo členským státům. Tyto pokyny byly sestaveny v roce 1999 a poté aktualizovány v letech 2005 a 2009. Když se na tyto pokyny podíváte, tak uvidíte, kolik stovek vědců spolupracovalo s WHO na tvorbě těchto definic a pokynů. Jednou z věcí, kterou WHO nikdy neudělalo, je že by začlenilo hledisko závažnosti jako součást definice. Důvod pro toto je velice jednoduchý: podíváme-li se do minulosti, vidíme, že dopad pandemie může být různý, od lehkého až po velmi vážný. My jsme si tohoto faktu vědomi, a potažmo i toho, že při výskytu těchto nových onemocnění se jejich pandemická forma může pohybovat od jednoho extrému k druhému. Tudíž výše zmiňované dokumenty jsou odborného charakteru, ale rád bych Vás vyzval k jejich konzultaci, abyste si udělali vlastní přehled o tom, co přesně tyto definice říkají."

3) Zveličilo WHO pandemii?

Dr. Keiji Fukuda: "Odpověď zde zní ne, nezveličilo. Dovolil bych si vrátit se k řeči, kterou přednesla Generální ředitelka WHO, Dr. Margaret Chan, když vyhlášovala pandemii. Ve své řeči řekla, že máme důvody předpokládat, že pandemie bude mírné závažnosti.

Od samého začátku se WHO více než snažilo informovat, že budoucí průběh pandemie je nejistý a že nemáme křišťálovou kouli, ze které bychom mohli na samém začátku vyčíst, co se bude dít dál. Toto dnes platí stejně tak jako tehdy. Na druhou stranu je rovněž pravda, že když stojíme na počátku nové hrozby pro zdraví, a obzvláště, když existuje tolik neznámých, tak veřejnost a média často na tyto situace reagují velice silně. WHO ovšem v poskytování informací bylo a je důsledné.

S ohledem na danou realitu je nutno říci, že neexistuje zdravotnická instituce, WHO nevyjímaje, která si v takové situaci může dovolit sedět se založenýma rukama do té doby, než se učiní rozhodnutí - a WHO musí jednat, aby zajistilo podporu zemím a institucím, které pracují na zmírnění dopadu dané situace. V této své roli WHO setrvalo velice vyvážené a věřím, že i rozvážlivé ve svých hodnoceních. Soustavně a pilně jsme pracovali na zmírnění zmatku. Od začátku jsme věděli a opakovaně informovali o tom, že pandemie se může pohybovat kdekoliv od mírné až po velmi závažnou a že závažnost se může v průběhu pandemie změnit. S ohledem na tuto situaci WHO a další autority adoptovaly preventivní přístup, což znamená, že jsme všechny připravovali na to nejhorší a doufali v to nejlepší.

V tomto okamžiku můžeme říci, že dopad této pandemie na zdraví je mírný v porovnání s dopadem jiných pandemií v minulosti. Ovšem zároveň bych chtěl podotknout, že způsob jednání a opatření přijatá jednotlivými státy vzhledem k pandemii byla z historického hlediska zatím ta nejlepší, kterých kdy lidstvo bylo svědky. Nevíme, kolika infekcím a úmrtím se předešlo v přímém důsledku preventivních opatření, a nevíme, do jaké míry tyto přispěly ke zmírnění celkového dopadu pandemie, ale pevně věříme, že toto úsilí by nemělo být opomenuto."

4) Bylo WHO nevhodně ovlivněno farmaceutickým průmyslem?

Dr. Keiji Fukuda: "Odpověď zde zní ne. Rád bych opět vykreslil kontext situace. Když WHO jednalo v odpověď na pandemii, jedna z věcí, kterou jsme udělali, bylo, že jsme se co nejdříve spojili s různými experty a rezorty po celém světě, včetně průmyslu. Vedli jsme s nimi diskuze na různá témata a se zástupci průmyslu jsme projednávali vakcíny a vakcínové viry a co by se mělo dělat pro to, aby se co nejdříve započala výroba vakcín.

Otázka zde ovšem nezní, zda jsme byli v kontaktu s průmyslem, ale zda jsme byli nevhodně ovlivněni komerčním zájmem. A odpověď zní ne. WHO si je dlouho vědomo toho, že když se obrací na tak širokou skupinu odborníků a zainteresovaných skupin, tak existuje riziko potenciálních konfliktů zájmů vzhledem k doporučením, která organizace dostává. Takže abychom ochránili integritu těchto zmíněných doporučení a rad a abychom zůstali nedotčeni jakýmkoliv nevhodným vlivem, máme zavedená rutinní opatření proti potenciálním konfliktům zájmů. Toto je skutečně dlouhotrvající postup, který je vždy spolehlivý a bezpečně fungoval již před pandemií.

WHO od expertů, kteří organizaci poskytují rady, vyžaduje, aby přiznali všechny své profesionální a finanční zájmy, včetně fondů či financí, které byly obdrženy od farmaceutických firem, poradenských společností, či jinou formou profesní zangažovanosti s určitými komerčními zájmy. Tyto informace jsou poté sdíleny s dalšími členy v rámci instituce, aby se prověřila náležitost a vhodnost, a pokud je tento člověk členem poradního orgánu, jsou informace sdíleny s dalšími členy. WHO pak zváží, zda by tento odborník měl i nadále poskytovat rady organizaci.

Na konec bych chtěl zdůraznit, že veškerá tvrzení týkající se nepřiznaného konfliktu zájmů WHO bere velice vážně a náležitě na ně reaguje.

Rád bych se ještě v krátkosti vyjádřil k otázce, zda WHO postoupí proces přezkoumání své činnosti v souvislosti s pandemií a odpověď zní ano, ve spolupráci s dalšími budeme provádět interní audit. Tak jako jakákoliv jiná organizace má WHO zájem znát kvalitu své práce. WHO

hodnotí své konání v průběhu závažných situací a poté s hodnocením pracuje k vylepšení své činnosti. V tomto konkrétním případě WHO a členské státy operovaly v rámci Mezinárodních zdravotnických předpisů (International Health Regulations). Tyto předpisy teď požadují, aby se zpětně zhodnotilo, jak dobře byly implementovány. WHO využije této příležitosti a započne hodnocení své vlastní činnosti.

Dovolte mi zakončit třemi krátkými sděleními:

Zaprvé bych chtěl zdůraznit, že svět prochází skutečnou pandemií. Tvrzení, že je to pandemie falešná je nesprávné a nezodpovědné.

Zadruhé, WHO vždy veřejnosti poskytovalo vyvážené a pravdivé informace. Riziko pandemie nebylo ani podceněno ani přeceněno.

Zatřetí, obrátili jsme se na všechny důležité partnery, kteří mohli zmírnit negativní dopad pandemie, ale dávali jsme si veliký pozor, aby doporučení, která organizace obdržela, nebyla nevhodně ovlivněna komerčním nebo neveřejným zájmem."